

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11\(40\)-84-100](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11(40)-84-100)

УДК 371: 004.4

Косенчук Ольга Геннадіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник відділу дошкільної та початкової освіти
ДУ «Український інститут розвитку освіти»
Київ, Україна.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1733-5937>

kosenchuk@ukr.net

Косенчук Юлія Геннадіївна,

методист відділу дошкільної та початкової освіти
ДУ «Український інститут розвитку освіти»
Київ, Україна.

[Jusialsaeva@ukr.net](mailto:jusialsaeva@ukr.net)

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті здійснено аналіз міжнародних стандартів оцінювання якості дошкільної освіти. Досліджено нормативно-правове забезпечення системи дошкільної освіти України. Обґрунтовано сучасні наукові погляди на проблематику дослідження: визначено поняття: «якість», «якість дошкільної освіти», «система управління якістю дошкільної освіти»; охарактеризовані критерії якості дошкільної освіти, висвітлено міжнародні тенденції щодо оцінювання якості дошкільної освіти. Авторами обґрунтовані фактори підвищення якості дошкільної освіти. Аргументовано нагальну потребу здійснення комплексного оцінювання якості дошкільної освіти, відповідно до міжнародних стандартів. Презентована методика ECERS-3 для комплексного оцінювання якості освіти в закладах дошкільної освіти.

Методика ECERS-3 (Early Childhood Environment Rating Scale) для комплексного оцінювання якості освіти у закладах дошкільної освіти широко впроваджується у закладах освіти багатьох європейських країнах. Єдиний діагностичний інструментарій дозволяє уніфікувати розуміння якості освіти відповідно до міжнародних стандартів.

Стандартизована методика ECERS-3 полягає у комплексності та систематичності. Шість шкал – просторові умови; взаємодія; планування; застосування та багатогранність матеріалів; індивідуалізація; участь.

У статті презентовані матеріали Європейської рамки якості раннього розвитку і дошкільної освіти визначені поняття, «якості освіти», доведено, що воно є складним і відносним». Визначено складові якості

освіти: якість структури; якість процесу; якість результатів. Крім того охарактеризовано стан проблеми та визначені пріоритети вирішення.

Ключові слова: якість дошкільної освіти; управління якості освіти; міжнародні стандарти; комплексне оцінювання; критерії якості освіти; ECERS-3 (Early Childhood Environment Rating Scale).

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямом державної освітньої політики в Україні є розвиток дошкільної освіти, яка є першою самоцінною ланкою системи безперервної освіти та фундаментальною парадигмою розвитку особистості дитини, передумовою її самореалізації в подальшому навчанні впродовж життя.

Найефективніший час для розвитку навчальних здібностей припадає на дошкільний вік, зауважує, Г. Драйден, тому важливо зробити систему дошкільної освіти якісною [2].

Саме отримання дитиною якісної дошкільної освіти сприяє підвищенню її результативності з навчальних предметів у початковій школі та з математичної компетентності в підлітковому віці, а також розширює спектр можливостей для самореалізації та саморозвитку в дорослому житті.

У зв'язку з реформуванням системи освіти України та у відповідності до міжнародних стандартів, європейської рамки якості дошкільної освіти та догляду за дітьми, набуває актуальності питання дослідження якості дошкільної освіти.

У Законах України «Про освіту» (2020), «Про дошкільну освіту» (2016), «Про охорону дитинства», інших нормативних актах у частині забезпечення прав дітей дошкільного віку відповідно до Національної стратегії розвитку освіти України до 2021 р., Базового компоненту дошкільної освіти – Державного стандарту дошкільної освіти України та Концепції «Нова українська школа». Наразі триває процес розроблення Концепції розвитку дошкільної освіти.

Зважаючи на зазначене вище, дослідження якості дошкільної освіти сприятиме покращенню подальшого розвитку освіти та підвищенню якості надання освітніх послуг у закладах дошкільної освіти, відповідно до чинного законодавства та міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тероретико-методологічні засади реалізації стратегічного менеджменту в закладах освіти розкриті у працях таких зарубіжних учених, як М. Армстронг, Ч. Бернанд, П. Друкер, К. Ендрю, Б. Карлоф, М. Портер, Дж. Сокнат, А. Дж. Стрікленд, Дж. Томас та ін.

Наукові розвідки в аспекті державного управління питання якості освіти присвячені праці В. Андрущенко, Л. Гриневич, В. Кременя, О. Пометун.

Теорії управління освітою взагалі та якістю надання освітніх послуг зокрема у працях вітчизняних дослідників – Б. Братаніч, В. Беспалька, В. Беґей, В. Бондаря, Л. Даниленко, Б. Жебровського, Л. Калініної, В. Маслова, Н. Островерхової, В. Пікельної, З. Рябової, Л. Сергеєвої, Т. Сорочан, М. Туберозової, Є. Хрикова та ін. Кваліметричний підхід щодо оцінювання якості освіти досліджували вчені О. Ануфрієва, Г. Єльнікова, Г. Дмитренко. Моніторинговий компонент управління якістю дошкільної освіти вивчають К. Крутій, Л. Покроєва.

У ері засобів швидкої комунікації, у геометричній прогресії збільшуються дослідження присвячені питанню впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в управлінні закладом освіти (зокрема, В. Бикова, А. Большукіної, Т. Борової, В. Гуменюка, І. Дзегельонок, О. Дубініної, Л. Калініної, В. Кальней, О. Касьянової, Ю. Конаржевського, І. Лапшиної, Т. Лукіної, П. Лузан, О. Локшиної, О. Ляшенка, А. Молчанової, П. Одинцова, Г. Полякової, С. Шишова).

Система менеджменту за критерієм якості повинна стати невід'ємною частиною системи управління закладами освіти, доводять у своїх дослідженнях В. Грубінко, М. Степко, Г. Тимошко, А. Панченко, В. Шинкарук. Управління як складну соціально-педагогічну систему дошкільної освіти розкрито у працях І. Мاسякової, О. Савченко, Т. Піроженко.

Незважаючи на різні аспекти дослідження, питання управління якістю дошкільної освіти відповідно до міжнародних стандартів у педагогічній науці не стало предметом наукових розвідок, а тому потребує більш детального вивчення.

Аналіз дослідження управління якістю дошкільної освіти на міжнародному рівні розкриває три основні проблеми: реформування системи дошкільної освіти відповідно до освітніх тенденцій та міжнародних стандартів; оновлення програми фахової підготовки педагогів, згідно з професійним стандартом педагога; евалюація управління якістю системи дошкільної освіти.

З огляду на вище окреслене, проблема управління якістю освіти на нових інноваційних засадах потребує окремого дослідження відповідно до сучасних наукових підходів, міжнародних стандартів, нового формату Державного стандарту дошкільної освіти з урахуванням наукового здобутку вчених та специфіки діяльності закладу дошкільної освіти.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є окреслення методологічних підходів, щодо управління якістю дошкільної освіти, відповідно міжнародних стандартів та сучасних освітніх реформ.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**: здійснити теоретико-методологічний аналіз понятійного апарату: якість дошкільної освіти; управління якості освіти; охарактеризувати стан оцінювання якості освіти та визначити перспективи враховуючи сучасні реформи та міжнародний досвід; охарактеризувати міжнародний досвід щодо здійснення оцінювання якості дошкільної освіти; визначити перспективи впровадження оцінювання якості дошкільної освіти у закладах освіти України; обґрунтувати методика ECERS-3 в аспекті здійснення комплексного оцінювання якості дошкільної освіти.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Становлять концептуальні положення: системного і компетентнісного загальнонаукових методологічних підходів, міжсекторного та міжвідомчого галузевого наукового підходу; розвитку особистості та її самосвідомості; основні ідеї теорії оцінювання якості освіти; теоретичні основи дошкільної педагогіки та психології управління; принципи системно-структурного аналізу соціально-педагогічних явищ і процесів.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети та реалізації задач дослідження використано такі *методи*: *теоретичні*: аналіз, синтез і систематизація для вивчення оцінювання якості дошкільної освіти, уточнення сутності понять «управління якості освіти», «якість», «якість дошкільної освіти»; порівняння, узагальнення й класифікація для визначення понять, показників.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

У стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2024 року стратегічними пріоритетом визначено «Якісна та доступна дошкільна освіта». Метою реалізації даного пріоритету – «Кожна дитина має доступ до якісної дошкільної освіти, спрямованої на розвиток первинного соціального досвіду та позитивних особистих якостей як передумови формування наскрізних умінь та ключових компетентностей» [14].

Для реалізації даної мети у документі «...визначені стратегічні цілі: освіта має бути доступною; заклади освіти надають якісну дошкільну освіту; освітній процес в закладах дошкільної освіти забезпечують кваліфіковані педагогічні працівники; які є вмотивовані до професійної діяльності; оновлено зміст дошкільної освіти; створено систему забезпечення якості дошкільної освіти; створено сучасне, безпечне та комфортне освітнє середовище» [4].

Враховуючи той факт, що «...значна кількість дітей в Україні не має доступу до якісної дошкільної освіти, що призводить до погіршення шансів на цілісний розвиток, майбутню успішність у школі та у довгостроковій перспективі, в окремих випадках, поглиблює соціальну нерівність» виникає потреба дослідити питання якості дошкільної освіти та створити умови для її покращення [16].

У програмі Уряду зазначені статистичні дані: «...у 2018 році у 14 898 закладах дошкільної освіти освітній процес забезпечують 137 688 педагогічних працівників для 1 278 тис. дітей раннього та дошкільного віку. За даними Держстату 68% дітей від 1 до 6 років охоплені дошкільною освітою в міській місцевості та всього 41% – в сільській, за оперативними даними станом на 01.09.2019 лише 3 987 дітей з особливими освітніми потребами здобували освіту в інклюзивних групах, що складає 6,54% від кількості дітей з ООП в закладах освіти» [15].

Наразі, дошкільною освітою охоплено дітей віком від 3 до 6 років, натомість, діти раннього дошкільного віку у переважній більшості залишаються вдома. Тому ключовим пріоритетним викликом є – розроблення програми раннього розвитку дитини від 0 до 2 років, це дасть можливість дитині отримувати якісні освітні послуги, а матерям працювати.

Потребує оновлення зміст дошкільної освіти, адже виникають великі протиріччя між тим, що має знати випускник дитячого садка та вимогами до майбутнього першокласника Нової української школи.

Тому здобуття дошкільної освіти є вкрай важливим для дітей відповідного віку, оскільки створює сприятливі умови для формування необхідних базових якостей особистості, компетентностей, вмінь та навичок, що забезпечує підґрунтя для подальшого успіху дитини, її гармонійного розвитку та плавного переходу до здобуття наступного рівня освіти [16].

Зупинимося детальніше на визначенні понятійного апарату дослідження. Якість досліджують через призму філософської категорії; як ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням, визначається [11, с. 529]; наявність суттєвих ознак, властивостей, особливостей, котрі відрізняють один предмет чи явище від інших [11]. Простежується спільна тенденція у визначенні поняття «якість», а саме: об'єктивної визначеності цілісного предмета, що відокремлює його від інших.

Фундаментальними парадигмами нашого дослідження порушеної проблеми: універсальність поняття; тенденції розвитку потенційної якості об'єкта, що висуваються середовищем; наявність взаємозв'язку і єдності якості процесу; неможливість вибудовування оцінних моделей виключно

статистичними методами або на основі використання спеціальних інформаційних систем; неперервність оновлення якості.

Тому, під якістю розуміємо ступінь відповідності властивостей якогось об'єкта певним стандартам. Якість – комплексне поняття, що характеризує ефективність усіх сторін діяльності: розробка стратегії, організація освітнього процесу тощо [9, с. 71]

Андреас Шлейхер зазначає, що «якість освіти – комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективно формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання» [16].

У Енциклопедії освіти зазначено, що «якість освіти (англ. – *quality of education*) – певна збалансована відповідність певного освітнього рівня (загальної середньої, професійно-технічної, вищої тощо) численним потребам, цілям, умовам, затвердженим освітнім нормам і стандартам, яка встановлюється для виявлення причин порушення цієї відповідності та управління процесом поліпшення встановленої якості» [6]. Якість освіти є характеристикою освітнього процесу і його результатів, що виражає ступінь їхньої відповідності поширеним у суспільстві уявленням про те, яким має бути освітній процес і якій меті він має служити, виражається в системі показників (нормативів) знань, умінь, навичок, норм ціннісно-емоційного ставлення до світу і один до одного, яка відбиває ступінь задоволення очікувань різних учасників освітнього процесу, від освітніх послуг, що надаються освітньою установою, а також ступінь досягнення висунутих перед освітою мети і завдань. У широкому значенні якість освіти має такі складові: якість реалізації освітнього процесу через рівень майстерності педагога і рівень досягнень дітей в освітньому процесі, якість умов реалізації освітнього процесу, якість управління системою освіти в конкретному закладі [9, с. 73]. О. Савченко, виокремлює наступні чинники впливу, називаючи їх зовнішніми тисками, які негативно позначились на якості освіти загалом, так і на дошкільній, зокрема, (подаємо лише ті, що стосуються проблеми дослідження):

- тривала невизначеність ідеологічних установок розвитку держави;
- нарощування відкритої соціальної нерівності, яка нівелює права частини громадян на забезпечення дітям якісної освіти, змістовне дозвілля;
- демографічна та економічна кризи, що зумовили значні зміни у мережі навчальних закладів, особливо у сільській місцевості, зменшення витрат на всі організації навчально-виховного процесу;

- постійне погіршення екологічної ситуації, частотність екологічних катастроф, епідемій збільшилися ризики для дитячого здоров'я;
- розхитування ролі сім'ї, як найважливішого соціального інституту стабільного розвитку держави, зумовило поширення безвідповідального батьківства, насильства над дітьми;
- бурхливий розвиток ЗМІ, доступ дітей до неякісної інформації, засилля реклами безмежного споживання тощо [13].

Ми консолідуємося з науковими трактуваннями поняття «якість освіти» з Н. Виноградовою, дослідниця зауважує, що якість освіти, потрібно досліджувати, як характеристику освітнього процесу і його результатів, що виражає міру їхньої відповідності поширеним у суспільстві уявленням про те, яким маси бути освітній процес і якій меті він має служити, виражається в системі показників (нормативів) знань, умінь, навичок, норм ціннісно-емоційного ставлення до світу і один до одного, яка відбиває ступінь задоволення очікувань різних учасників освітнього процесу, від освітніх послуг, що надаються освітньою установою, а також ступінь досягнення висунутих перед освітою мети і завдань [3, с. 126].

Проблему якості дошкільної освіти підіймає широке коло сучасних науковців. Так, О. Кононко зазначає, побудова дошкільної освіти в сучасному життєвому контексті, модернізація всіх її складників – цілей принципів, завдань, змісту, форм, методів виховання і навчання – перетворюється на першочергову потребу. Задовольнити сучасні запити може лише якість дошкільної освіти, що стає визначальним принципом інноваційних процесів. Основою зрушень є створення потреб і моделей розвитку особистості. Якісна дошкільна освіта визначається фахівцями як процес і результат удосконалення здібностей і поведінки зростаючої особистості, створення сприятливих умов для досягнення нею фізичної, психічної та соціальної зрілості, одержання можливості для індивідуального зростання, вияву творчих здібностей, актуалізації свого природного потенціалу [6]. О. Кононко, звертає увагу на те, що провідні фахівці у галузі дитячої психології та дошкільної педагогіки (Н. Авдеева, Л. Венгер, В. Давидов, М. Єлагіна, О. Запорожець, В. Котирло, В. Мухіна та ін.) до концептуальних характеристик якості вітчизняної дошкільної освіти віднесли такі положення: якість дошкільної освіти є національним пріоритетом; висока якість дошкільної освіти передбачає органічний зв'язок освіти і науки, педагогічної теорії і практики; модернізація системи дошкільної освіти спрямована на забезпечення її якості відповідно до найновіших досягнень вітчизняної і світової науки, культури та соціальної політики.

За довідниковим виданням, якість дошкільної освіти – надання можливості вибору для дитини «розвиток індивідуальної траєкторії розвитку

освіти» на основі різноманітності змісту, форм і методів роботи з дітьми; забезпеченням соціального захисту дитини від некомпетентних педагогічних дій; гарантією досягнення кожною дитиною мінімально необхідного рівня підготовки для успішного навчання в початковій школі [1, с. 293].

Зупинимось детальніше на питанні забезпеченні якості освіти. Відповідно до статті 41 Закону України «Про освіту» складовими системи забезпечення якості освіти є: внутрішня система забезпечення якості освіти; система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти [4].

У Європейській рамці якості раннього розвитку і дошкільної освіти зазначено, що «поняття якості освіти є складним і відносним». Поняття якості освіти стосується трьох складових: якість структури; якість процесу; якість результатів. Так, якість структури стосується системних і організаційних чинників (освітні стандарти навчальних програм, співвідношення дітей до дорослого, мережа закладів дошкільної освіти). Якість процесу пов'язана з освітньою практикою в умовах європейської рамки якості раннього розвитку і дошкільної освіти. Ключовим у змісті європейської рамки якості освіти є: доступність, педагогічні кадри, освітня програма, моніторинг та оцінка, політика фінансування.

Цікавими для нашого дослідження є звіт доктора Яна Пітерса «Підвищення якості дошкільної освіти та догляду за дітьми в Україні», підготовлений для представництва UNICEF в Україні у 2018 році. Критеріями якості дошкільної освіти є: якості взаємодії між керівниками закладів дошкільної освіти і дітьми, персоналом і батьками, взаємодії між вихованцями освітнього закладу, сприйняття дітьми навчальних матеріалів, а також таких критеріїв, як простір ЗДО, співвідношення кількості дітей і вихователів та ін. У ньому автор зазначає, що моніторинг якості освітніх послуг у сфері дошкільної освіти з боку держави недостатньо розвинутий [8].

Засадами принципами державної політики у сфері дошкільної освіти є її доступність для кожної дитини; забезпечення умов для реалізації здібностей, інтересів, потреб і різнобічного розвитку дитини; єдність розвитку, виховання та навчання дітей; поєднання сімейного і суспільного виховання; єдність виховного впливу сім'ї та суб'єкта освітньої діяльності.

Міністерство освіти і науки України спільно з Інститутом освітньої аналітики проаналізували якості закладів дошкільної освіти відповідно до наступних критеріїв: кадровий склад; забезпечення закладу непедагогічним персоналом; контингент вихованців; матеріальні ресурси функціонування закладу.

Ключовим питання вимірювання якості освіти є евалюація.

Сучасне трактування терміна «евалюація» в галузі освіти передбачає її сприйняття як інтегративної категорії оцінно-аналітичної діяльності в різних проектах по управлінню якістю освіти.

Останнім часом у системі управління якістю освіти велику увагу звертають на взаємозв'язок евалюації та логістики, що дає змогу розробити низку нових підходів для ефективного поєднання можливостей комп'ютерних засобів і програмного забезпечення зі структурою навчання і контролю його якості.

Основні фундаментальні якості евалюацій: корисність, виконуваність, коректність, точність. Евалюація виступає і як елемент культури педагогічної діяльності, і як інструмент.

Стійкий та інноваційний розвиток системи освіти України на національному рівні, потребує комплексного аналізу якості освіти єдиним уніфікованим Міжнародним Європейським стандартом. Діагностичний інструментарій, з доведеною ефективністю дозволить визначити якості освітнього процесу в закладах освіти України відповідно до міжнародних критеріїв комплексного оцінювання. Едвардс Демінг одним із чотирнадцяти кроків до підвищення якості запропонував «...засвоювати нову філософію якості...» «впроваджувати ефективні практики для підвищення кваліфікації та перекваліфікації», «докорінно змінити систему» [5]. У закладах освіти багатьох європейських країнах, для комплексного оцінювання якості освіти у закладах дошкільної освіти широко впроваджується шкала Early Childhood Environment Rating Scale-3 (надалі ECERS-3).

Оцінити наскільки освітнє середовище відповідає потребам розвитку дітей в аспекті результатів, враховуючи аспекти: фізичний, психологічний, соціальний та когнітивний у 1980 році шкали були розроблені у Сполучений Штатах Америки, проте вони є уніфікованою формулою, яка дозволяє розвиток незалежно від расових та ментальних особливостей. Застосування у роботі міжнародної методики дозволить фахівцям оцінити ефективність освітньої діяльності на локальному рівні, визначити пріоритетні напрями в програмах з метою формування освітнього середовища, яке забезпечить створення траєкторії для розвитку дитини, підготує її до життя.

Третя редакція ECERS-3 – це основна редакція, яка впроваджує нововведення як у змісті, так і в управлінні шкалою, зберігаючи наступність двох основних характеристик ECERS-3, а саме її всебічного або глобального визначення якості та опори на спостереження як на первинне джерело інформації, на якій базується оцінювання якості аудиторії.

Унікальність дослідження полягає у комплексності та систематичності. Шість шкал – «предметно-просторове середовище; догляд та за дітьми; мова та грамотність; навчальна діяльність; взаємодія; структура програми». Відповідно до кожної із шести шкал визначені показники загальною кількістю – 35 та 468 індикаторів.

ECERS-3 – шкали для комплексного оцінювання якості освіти в закладах дошкільної освіти. Методика дозволяє здійснити комплексне оцінювання якості освітніх програм для раннього віку. Методика надійна та валідна, що перевіряється методом кап-Коена.

Коефіцієнт каппа Коена – це статистика, яка використовується для вимірювання надійності між рейтингами (а також внутрішньорічної надійності) для якісних (категоріальних) позиції [10].

Шкала ECERS-3 дозволяє в одному приміщенні працювати з дітьми різного віку від 2,5 до 5 років. Якщо близько 75% дітей досягли трирічного віку – тоді дану шкалу доцільно застосовувати. Під час роботи зі шкалою ECERS-3 опитування персонал закладу дошкільної освіти не залучається.

Модель чотирикомпонентного навчання Джаннетт Вос перепедбачає: особистий розвиток, формування почуття власної гідності й високого самооцінювання; формування життєвих навичок, зокрема творчого розв'язання проблем і керування власним життям; формування умінь навчатися і критично мислити, щоб навчання приносило радість упродовж життя; навчання, яке б інтегрувало різні предмети [2, с. 454].

У ері засобів швидкої комунікації кожен має керувати власним життям освіта на всіх рівнях – від дошкільного і до висококваліфікованих курсів – має прищеплювати навички опірності до життєвих труднощів. Ці навички передбачають творчий підхід до розв'язання проблем, критичне мислення, лідерські якості, бачення глобальної перспективи, впевненість у повній майбутній реалізації в житті суспільства, здатність планувати своє життя в епоху суцільних змін [2, с. 455].

Основою визначення якості освіти є моніторинг якості навчання через оцінювання кондицій навчального процесу та моніторинг якості підготовки – оцінювання рівня знань, умінь, навичок, отриманих студентами. Європейська система оцінювання знань (за заліковими одиницями) ECTS (European Community Course Credit Transfer System) може бути зіставлена з системою, існуючою в Україні. У межах реалізації Болонського процесу існує Європейська мережа забезпечення якості (ENQA), до якої мають адаптуватися вітчизняні ЗВО [1].

На нашу думку, під поняттям «якість» ми розуміємо – ступінь повної подібності характеристики якогось об'єкта визначеним стандартам.

«Якість освіти – комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають логічне та практично ефективне формування компетентності

та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання».

Поняття «Якість дошкільної освіти» ми трактуємо – комплекс характеристик, що визначають ефективність мети, внутрішнього потенціалу і зовнішніх умов організації та управління дошкільною освітою, її процесуальності і результативності формування життєвих компетентностей, дошкільної зрілості дитини відповідно до освітньої мети і очікувань суспільства».

«Управління закладом дошкільної освіти – це особливий вид діяльності, в якій її суб'єкти завдяки плануванню, організації та контролю забезпечують інтегрованість спільної діяльності педагогічного колективу, вихованців(дітей), батьків, обслуговуючого персоналу з метою досягнення визначених цілей і задач стратегічного розвитку закладу освіти» [7, с. 247].

«Систему управління якістю освіти у закладах дошкільної освіти ми трактуємо як багатокомпонентну систему, яка має свої характерні особливості і є автономним об'єктом ґрунтовних і практичних досліджень, потребує комплексного вивчення з позицій нового наукового підходу – менеджменту якості, у якому надаються стратегічні переваги закладу дошкільної освіти, детерміновано аналіз використання програмних засобів управління закладом освіти з метою забезпечення якості надання освітніх послуг ЗДО» [7, с. 249].

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Дане дослідження дозволило проаналізувати методологію якості дошкільної освіти, визначити понятійний апарат, проаналізувати законодавчу базу, охарактеризувати міжнародні та державні стандарти. У ході дослідження було встановлено потребу у здійсненні комплексного оцінювання якості освіти в закладах дошкільної освіти за міжнародною методикою ECERS-3, яка застосовується у закладах освіти, де навчаються та виховуються діти віком від 2,5 до 6 років.

Перспективи подальших досліджень. Стаття не вичерпує всіх аспектів проблеми дослідження. Перспективним вважаємо розроблення системи лонгітюдного дослідження комплексного оцінювання якості освіти ECERS в закладах дошкільної освіти різних типів; здійснити первинний аналіз стану системи дошкільної освіти в Україні, зокрема, встановити відповідність, на скільки якість дошкільної освіти відповідає міжнародним стандартам.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] В. П. Андрущенко, В. Г. Вікторов, «Якість освіти в дзеркалі сучасних вимог та експектацій», *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки*. Київ, Україна: ВІР УАН, Вип. 37, с. 215–227, 2010.
- [2] Гордон Драйден, Джаннетт Вос, *Революція в навчанні*; пер. з англ. М. Товкало. Львів, Україна: Литопис, 2011, 544 с.
- [3] Дошкольное образование: словарь терминов / сост. Н. А. Виноградова [и др.]. Москва, Россия: Айрис-пресс, 2005, 400 с.
- [4] Верховна Рада України. (2017, Верес. 05). *Закон № 2145-VIII, ст. 41 «Про освіту»* [Електронний ресурс].
Доступно: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-41.htm
- [5] W. Edwards, Deming's 14 Points for Management. [Електронний ресурс]. *St Andrews Lean Consulting*. Available: <https://standrewslean.com/lean-resources/defining-lean/w-edwards-demings-14-points-for-management>
- [6] *Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України*; В. Г. Кремень, Ред. Київ, Україна: Юрінком Інтер, 2008, 1040 с.
- [7] О. Г. Косенчук, Н. В. Бахмат, «Модель інформаційно-комунікаційного забезпечення управління якістю дошкільної освіти». [Електронний ресурс]. *Інформаційні технології і засоби навчання*, Т. 69, № 1, с. 246–257, 2019. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2019_69_1_23. (Web of Science).
- [8] «Критерії якості дошкільної освіти», *Звіт за результатами дослідження в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://ussf.kiev.ua/images/news/2019.09.17/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%97%20%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>
- [9] К. Л. Крутій, *Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі: монографія*. Запоріжжя, Україна: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010, 172 с.
- [10] Mc Hugh, Mary L., «[Interrater reliability: The kappa statistic](#)», *Biochemia Medica*, № 22 (3), р. 276–282, 2012. [doi:10.11613/bm.2012.031.PMC3900052](https://doi.org/10.11613/bm.2012.031.PMC3900052). [PMID 23092060](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23092060/)
- [11] С. И. Ожегов, *Словарь русского языка*. Москва, Россия: Гос. изд. иностр. и национ. словарей, 1960, с. 265.

- [12] Програма діяльності Кабінету Міністрів України. [Електронний ресурс]. *Урядовий портал*. Доступно: <https://program.kmu.gov.ua/meta/kozna-ditina-mae-dostup-do-akisnoi-doskilnoi-osviti>
- [13] О. Я. Савченко, «Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу». [Електронний ресурс]. *Науковий вісник Миколаївського держ. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського, серія «Педагогічні науки», Вип. 1(28), с. 36–50, 2010*. Доступно: http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/4_8.pdf
- [14] *Стратегічний план діяльності міністерства освіти і науки України до 2024 року (Проект)*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-137/proyekt_stratplanu_mon_2024.pdf.
- [15] Дошкільна освіта. [Електронний ресурс]. *Міністерство освіти і науки України*. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/tag/doshkilna-osvita>
- [16] А. Шлейхер, *Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття*. [Електронний ресурс]; пер. з англ. Ганна Лелів. Львів, Україна: Літопис, 2018. 296 с. Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/yakist-osviti/shlyaykher-naykrashchiy-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolittya.pdf>

QUALITY ASSESSMENT METHODOLOGY OF PRESCHOOL EDUCATION: REALITIES AND PROSPECTS

Olga Kosenchuk,

Ph.D., Associate Professor,
Head of Department Preschool and Primary Education
Ukrainian Institute of Education Development.
Kyiv, Ukraine.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1733-5937>
kosenchuk@ukr.net

Yuliia Kosenchuk,

Methodist of department Preschool and Primary Education
Ukrainian Institute of Education Development.
Kyiv, Ukraine.
[Jusialsaeva@ukr.net](mailto:jusialsaeva@ukr.net)

Abstract. The article analyzes the international standards for evaluating the quality of preschool education. The normative legal support of the system of preschool education of Ukraine is investigated. The modern scientific views on the problems of research are substantiated: the notions are defined: «quality», «quality of preschool education», «quality management system of preschool education»; the quality criteria of preschool education are characterized, international trends in the

evaluation of quality of preschool education are highlighted. The authors substantiate the factors of improving the quality of preschool education. The urgent need to carry out a comprehensive assessment of the quality of preschool education in accordance with international standards. The ECERS-3 methodology for comprehensive assessment of the quality of education in pre-school institutions is presented.

The ECERS-3 (Early Childhood Environment Rating Scale) methodology for comprehensive assessment of the quality of education in pre-school settings is widely implemented in educational institutions in many European countries. A unified diagnostic toolkit allows for a unified understanding of the quality of education in accordance with international standards. The standardized ECERS-3 methodology is comprehensive and systematic. Six scales are spatial conditions; interaction; planning; use and versatility of materials; individualization; participation.

The article presents the European Quality Framework for Early Development and Pre-school Education defines the concepts, «quality of education», and proves that it is complex and relative. «The constituent qualities of education are defined: quality of structure; process quality; quality of results. The status of the problem is outlined and priorities and solutions identified.

Keywords: quality of preschool education; education quality management; international standards; comprehensive evaluation; quality criteria for education; ECERS-3 (Early Childhood Environment Rating Scale).

МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Косенчук Ольга Геннадіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник отдела дошкольного и начального образования
ГУ «Украинский институт развития образования».
Киев, Украина.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1733-5937>
kosenchuk@ukr.net

Косенчук Юлія Геннадіївна,

методист отдела дошкольного и начального образования
ГУ «Украинский институт развития образования».
Киев, Украина.

Jusialsaeva@ukr.net

Аннотация. В статье осуществлен анализ международных стандартов оценки качества дошкольного образования. Исследовано нормативно-

правовое обеспечение системы дошкольного образования Украины. Обоснованы современные научные взгляды на проблематику исследования: определены понятия: «качество», «качество дошкольного образования», «система управления качеством дошкольного образования»; охарактеризованы критерии качества дошкольного образования, освещены международные тенденции оценивания качества дошкольного образования.

Авторами аргументированные факторы повышения качества дошкольного образования, определена потребность осуществления комплексной оценки качества дошкольного образования в соответствии с международными стандартами. Презентована методика ECERS-3 для комплексной оценки качества образования в учреждениях дошкольного образования.

Методика ECERS-3 (Early Childhood Environment Rating Scale) для комплексной оценки качества образования в учреждениях дошкольного образования широко внедряется в учреждениях образования многих европейских странах. Единственный диагностический инструментарий позволяет унифицировать понимание качества образования в соответствии с международными стандартами. Стандартизированная методика ECERS-3 заключается в комплексности и систематичности. Шесть шкал – пространственные условия; взаимодействие; планирования; применение многогранность материалов; индивидуализация; участие.

В статье представлены материалы Европейской рамки качества раннего развития и дошкольного образования определены понятия, «качества образования», доказано, что оно является сложным и относительным». Определены составляющие качества образования: качество структуры; качество процесса; качество результатов. Кроме того, охарактеризовано состояние проблемы и определены приоритет и решения.

Ключевые слова: качество дошкольного образования; управления качеством образования, международные стандарты; комплексная оценка; критерии качества образования; ECERS-3.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. P. Andrushchenko, V. H. Viktorov, «Iakist osvity v dzerkali suchasnykh vymoh ta ekspektatsii», Hileia. Istorychni nauky. Filosofski nauky. Politychni nauky. Kyiv, Ukraina: VIR UAN, Vyp. 37, s. 215–227, 2010.
- [2] Hordon Draiden, Dzhanett Vos, Revoliutsiia v navchanni; per. z anhl. M. Tovkalo. Lviv, Ukraina: Lytopys, 2011, 544 s.

- [3] Doshkol'noe obrazovanie: slovar' terminov / sost. N. A. Vinogradova [i dr.]. Moskva, Rossiya: Ajris-press, 2005, 400 s.
- [4] Verkhovna Rada Ukrainy. (2017, Veres. 05). Zakon № 2145-VIII, st. 41 «Pro osvitu» [Elektronnyi resurs].
Dostupno: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-41.htm
- [5] W. Edwards, Deming's 14 Points for Management. [Elektronnyi resurs]. St Andrews Lean Consulting. Available: <https://standrewslean.com/lean-resources/defining-lean/w-edwards-demings-14-points-for-management>
- [6] Entsyklopediia osvity / Akademiia ped. nauk Ukrainy; V. H. Kremen, Red. Kyiv, Ukraina: Yurinkom Inter, 2008, 1040 s.
- [7] O. H. Kosenchuk, N. V. Bakhmat, «Model informatsiino-komunikatsiinoho zabezpechennia upravlinnia yakistiu doshkilnoi osvity». [Elektronnyi resurs]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, T. 69, № 1, s. 246–257, 2019. Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2019_69_1_23. (Web of Science).
- [8] «Kryterii yakosti doshkilnoi osvity», Zvit za rezultatamy doslidzhennia v mezhakh mizhnarodnoho proektu «Mizhnarodni kryterii yakosti doshkilnykh osvitnykh prohram». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://ussf.kiev.ua/images/news/2019.09.17/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%97%20%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>
- [9] K. L. Krutii, Monitorynh yak suchasnyi zasib upravlinnia yakistiu osvity v doshkilnomu navchalnomu zakladi: monohrafiia. Zaporizhzhia, Ukraina: TOV «LIPS» LTD, 2010, 172 s.
- [10] Mc Hugh, Mary L., «Interrater reliability: The kappa statistic», Biochemia Medica, № 22 (3), p. 276–282, 2012. [doi:10.11613/bm.2012.031](https://doi.org/10.11613/bm.2012.031). [PMC 3900052. PMID 23092060](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23092060/)
- [11] S. I. Ozhegov, Slovar' russkogo yazyka. Moskva, Rossiya: Gos. izd. inostr. i nacion. slovarej, 1960, s. 265.
- [12] Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Uriadovyi portal. Dostupno: <https://program.kmu.gov.ua/meta/kozna-ditina-mae-dostup-do-akisnoi-doskilnoi-osviti>
- [13] O. Ya. Savchenko, «Iakist pochatkovoї osvity: sutnist i chynnyky vplyvu». [Elektronnyi resurs]. Naukovyi visnyk Mykolaiivskoho derzh. un-tu im. V. O. Sukhomlynskoho, seriia «Pedahohichni nauky», Vyp. 1(28), s. 36–50, 2010. Dostupno: http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/4_8.pdf
- [14] Stratehichniy plan diialnosti ministerstva osvity i nauky Ukrainy do 2024 roku (Proekt). [Elektronnyi resurs].

Dostupno: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-137/proyekt_stratplanu_mon_2024.pdf.

- [15] Doshkilna osvita. [Elektronnyi resurs]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Dostupno: <https://mon.gov.ua/ua/tag/doshkilna-osvita>
- [16] A. Shleikher, Naikrashchyi klas u sviti: yak stvoryty osvitu systemu 21-ho stolittia. [Elektronnyi resurs]; per. z anhl. Hanna Leliv. Lviv, Ukraina: Litopys, 2018. 296 s.
Dostupno: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/yakist-osviti/shlyaykher-naykrashchiy-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolittya.pdf>

*Стаття надійшла
до редакції 3 лютого 2020 року*